Између евроентузијаста и евроскептика

Пише: Илија Рапаић
недеља, 04 март 2012 16:28

Србија је коначно добила званични статус кандидата за пријем у Европску унију. У јавности су видљива два крајње искључива реаговања, која иду од ловорика до сумрака. Због тога Србија и даље изгледа као дубоко подељена земља, без перспективе да изгради националну стратегију за будућност. Деле нас на атлантисте и проруске снаге, евроентузијасте и евроскептике, националисте и мондијалисте, демократе и националисте, партизане и четнике итд. Међутим, питање је да ли су те поделе, иако пренаглашене у медијима, а посебно у интернет коментарима, заиста озбиљне, или су оне више опсена која се приказује у једној, доминантно, партократској држави.

Осврнућемо се превасходно на поделу по питању европске будућности Србије. У оптицају је идеја такозване друге Србије "Европа нема алтернативу", као и идеја чвршћег везивања за Москву. Поред све своје ступидности идеја безусловног предавања Европи показала је политичку привлачност и постигла нереално велик успех. Као што је то образложио Мило Ломпар у својој књизи "Дух самопорицања" та политика је "циљано сужавање свести" грађана, јер она значи исто што и чињеница да смрт нема алтернативу.

С друге стране је традиционална Србија, која пренаглашава српски културни и национални идентитет и није способна да разуме потребу европског уједињења и није уопште вољна да се прилагођава општеприхваћеним европским нормама. Та Србија је утемељена на аутодеструктивном карактеру, који је дубоко усађен у менталитету народа, а најчешће се описује речју инат. То је она Србија која је кличе "боље роб, него гроб", "боље рат, него пакт", то је она Србија која се неизмерно, углавном узалудно, жртвовала у балканским ратовима, и у оба светска рата, и коначно у рату са НАТО. Као и Милошевић, својевремено, протагонисти те Србије виде будућност у Евроазијском савезу држава који за сада чине Русија, Белорусија и Казахстан.

Иако је политика "Европа нема алтернативу" бесмислица, она никако не значи да су традиционалисти у праву. Између евроентузијаста и евроскептика постоје и

еврореалисти. Постоји трећа Србија. Она није мала, напротив, она је велика. Због тога, ми нисмо тако дубоко подељено друштво, као што се често тврди и приказује. Мислим да је више проблем у перцепцији и методу истраживања.

У изградњи европског дома од почетка постоје најмање две политике и постоје веома озбиљне разлике у схватањима ширине и степена уједињења. То што су у прошлости однели превагу европски конзервативци, који су утицали и на распад Југославије, углавном по шавовима источног и западног римског царства, и то што су католички народи растурене Југославије постали пуноправни чланови Европске уније, а православни и муслимани смештени у чекаоницу пред европским вратима, никоме не даје за право да Србију искључи из процеса европских интеграција и да је изолује од Европе.

Исто тако, озбиљна економска криза у Европи и други проблеми у односима држава у Европској унији, нити чак непринципјелни притисци на Србију којих је било и ових дана, не могу да буду довољни аргументи да се оспори и сам смисао европских и евроатланских интеграција.

У изградњи европског дома, већ од темеља, евидентне су различите политике и интереси и то је реалност. На то указују и недавно објављени документи Политбироа ЦК КПБ из којих се види да су Маргарет Тачер и Франсоа Митеран били против уједињења Немачке и да су хтели да подстакну СССР да се бори против уједињене Немачке. Руководство Совјетског Савеза са Горбачовом на челу није хтело да се на тај начин блокира пут сарадње са Немачком и није се супротставило уједињењу.

Ако се имају у виду идеје Михаила Горбачова о заједничком европском дому, евидентно је да је тиме отваран пут за дијалог о целовитој, уједињеној Европи. Нажалост, Горбачов је, генерално гледано, испао политички наиван**.** Уједињена и целовита Европу за коју се чак залагао и папа Војтила, данас нема већу подршку у врху еврократије, а ни у европској јавности. Нису прихваћене и готово да се заборављају идеје Жака Делора, његов принцип концентричних кругова по којима је Европа требало да се у трећем кругу прошири земљама Балкана и СССР-а. На Западу су превладале конзервативне снаге које не гледају на Русију као равноправног партнера у целовитој Европи, већ је гледају неоколонијалистички, искључиво као извор сировина за своју индустрију.

Ипак, постоји не само друга Европа, већ и друга Немачка. Та Немачка се разазнаје у

говору Хелмута Шмита на конгрсу СПД, одржаном у децембру прошле године. Он истиче да је у последњих десет година поверење у немачку политику пољуљано и да се сумња на континуитет немачке политике. Шмит, истина врло опрезно, указује на срж проблема међународне политике Запада и позива на побуну против банкарског лобија. Шмит је дубоко у праву када каже да ће се свет развијати у правцу двовлашћа Вашингтона и Пекинга, ако се тај проблем не реши.

Изолационистичка политика Америке и Запада према Русији, одбијање да се са њом сарађује као са велесилом, добила је ових дана, такође, очекиван и реалан одговор. Путин је на предизборном митингу 23. фебруара у Москви, поручио моћницима глобализма да њихови ставови по којима се на ресурсе глобалног значаја не може распростирати суверенитет националних држава, неће моћи применити на Русију. Он је тим поводом подвукао паралелу са Бородинском битком и 1941. годином и нагласио: "Никога не треба да доводимо у искушење својом слабости". На масовном митингу подршке Путин је такође истакао да је руски народ у генима победнички и најавио убрзано јачање одбрамбене моћи Русије. Русија се вратила својој изворној политици велике силе.

На такав развој односа, независни западни аналитичари су упозоравали још деведесетих година. Они су указивали да се однос Запада према Русији није променио од пада Берлинског зида, иако више не постоји никаква опасност од комунизма и Русије. Варшавски војни савез је једнострано престао да постоји. Обећање које је дато Горбачову да се НАТО неће ширити на Исток се занемарује. Напротив, земље бившег Совјетског Савеза се увлаче у НАТО.

То је реалност Европе у којој живимо и то показује колико је бесмислен слоган "Европа нема алтернативу". Као и увек у српској историји, и добијање статуса кандидата показује да ми ништа у Европи не можемо да постигнемо без одобровољавања Немачке. То је једна од две најважније константе српске спољне политике, према схватању професора и угледног политичара Милована Миловановића. Друга константа је да ништа на Балкану не можемо постићи без подршке Русије. По природи ствари, наши се интереси углавном подударају са интересима Британије и Француске на Балкану и та подршка је такође веома битна. Стога ће наш пријем у Европску унију и позиција на Балкану бити у знатној мери детерминисани односима Европе и Русије, односима Америке и Русије, као и односима између европске петорке.

За уједињење Европске уније и Русије има хиљаду разлога, а довољно је навести само један. Удео становништва старих европских држава и Русије у свету се рапидно смањује

и оно ће се за тридесет година свести на процентуално занемарљив удео. Исто тако, снага европске и америчке економије, у односу на растуће привреде Кине, Индије и Бразила, губиће значај. Савез са Русијом ће се у будућности показати као политичка и економска нужност и за Европу и за Америку. То ће се позитивно одразити и на наш међународни положај и значај у уједињеној и целовитој Европи и у Америци. Чињеница да се на нас често гледало као на мале Русе и отежавало нашу кандидатуру за Европску унију, у том случају ће бити предност. Да би дошли до те позиције морамо да водимо активну политику и гледамо далеко унапред, а не да водимо политику изолационизма и инаћења.

Због свега тога је потпуно бесмислена подела на евроентузијасте и евроскептике. Разумљиво је и што се званична власт не осврће на веома утемељену критику политике "Европа нема алтернативу". Уосталом, та се критика и не односи на Владу Србије, ни на кабинет председника, ни на ДС, па више ни на СНС.

Та политика се једино може чврсто везати за ЛДП, СПО, као и за један део тзв. невладиних организација. Наравно, да таквих политички кратковидих и слабовидих има и у Демократској странци, и у Влади, и у кабинету, али то сигурно није њихов мејнстрим. На другој страни су једино српски радикали, Двери и, условно речено, десно крило Демократске странке Србије.

Није главно питање данас, у Србији, када ћемо или да ли ћемо уопште постати пуноправни чланови Европске уније, нити је то питање да ли ће Европска унија каква је данас опстати. Без обзира како се процес европског уједињења буде развијао у будућности, нико, ни да то заиста хоће, неће моћи да укине европску цивилизацију, нити ће моћи да нас издвоји из западне јудеохришћанске цивилизације којој ми суштински припадамо. Овде се нећемо освртати на проблематичну поделу цивилизација Семјуела Хантингтона по којој је јудеоцивилизација део западне цивилизације, а православна није, јер је његова подела пре свега политичког, а не културноисторијског карактера.

Главно питање јесте да ми као друштво што више усвојимо европске вредности и да се саобразимо са Европом. Наравно, и да сачувамо своје особености. Суштина, дакле, није у циљу, односно пуноправном чланству у Европској унији. Парафразирао бих једног од главних ревизиониста марксизма Едуарда Берштајна, и изнео тезу да је суштина евроатлантских интеграција у кретању ка том циљу. Нећу да кажем, као Берштајн, циљ није ништа, али данас није сврсисходно претерано расправљати о томе, јер нико не зна како ће ЕУ изгледати када стигнемо до циља.

Дакле, циљ ће бити одређен односима у Европи и свету, какви тада буду. Кретање ка том циљу је најважније, а све остало углавном је без смисла и значаја. Мислим на симплификације, као што су проевропске и антиевропске снаге и партије, прозападне и проруске људе и сл. Ако се неко заиста тако осећа, онда он није ни достојан грађанин Србије, ни достојан Србин.

Уместо таквих јефтиних расправа потребне су нам озбиљне расправе и стратегије за будућност, односно сценарији за наше наступање у међународним односима, а који ће полазити од различитих могућности развоја тих односа у Европској унији и свету. Осврнуо сам се само на онај најповољнији за нас, а то је приближавање Европе и Русије, односно Америке и Русије. Ако се ти односи буду развијали у супротном правцу, то је разлог више да имамо начертаније или сценарио за наш рад у много горој ситуацији у којој ће се наћи наша земља.

Запад, односно Америка, којој смо се због слобода и права човека и грађанина некада готово сви дивили, данас наступа са империјалистичких позиција. Због тога је логично што подршка евроатлантским интеграцијама све више слаби. Међутим, она слаби и због чињенице ко ту политику данас представља у Србији. Не мислим на дипломатију, већ на најекспонираније представнике те политике и на само један део такозваног не владиног сектора.

Када би у политици и аналитици владало поштење, спољна политика српске владе, посебно када је у питању интеграција у Европу, сада би, после добијања званичне кандидатуре, требало да добије какво-такво признање и од опозиције. Званична политика се не може озбиљно критиковати ни као прозападна и евроентузјастичка, ни као евроскептична и проруска. У целини гледано, српска спољна политика је најближа оној трећој Србији, која је еврореалистична. Због тога, било ко да дође на власт после избора, неће моћи да води битно другачију спољну политику Србије. То је веома позитивна оставштина ове владе.

Није, међутим, проблем ове владе у спољној политици. Проблем ове владе је у унутрашњој политици. То је недовршена држава, функционисање институција, корупција, контрола медија итд., али то није тема.

(Аутор је некадашњи главни и одговорни уредник "Дуге")